

Tottelevaisuudesta

Politiikan tutkija Bertrand de Jouvenel kirjoitti aikanaan, että tunteaksemme valtan eri muodot meidän olisi tunnettava tottelevaisuuden eri ilmentymät. Valta kun on harvoin väkivaltaa. Se on lähes kokonaan auktoriteettia tai paremminkin uskoa auktoriteettiin, jota ilman yhteiskuntaa ei todennäköisesti olisi. Auktoriteetteja totellaan, koska niin on aina tehty ja koska muutkin tekevät niin. Onko tämä rationaalinen valinta? ”Emme tiedä muuta”, on osa vastausta. Tottelevaisuudella on itsetuntoa kohottava ja poliittista identiteettiä muovaava vaikutus. Luottamalla toisiin ihmisiin tunnemme olevamme osa jotakin suurempaa. Riippuvuus lähimmäisistä ja lojaalisuus isänmaata kohtaan vahvistavat tottelevaista perusasennettamme.

Mutta auktoriteetti-usko kumpuaa nähdakseni toisestakin lähteestä. Suhteellinen tietämättömyys ympäröivästä todellisuudesta merkitsee, että usein emme osaa edes kuvitella asioiden voivan olla toisin kuin miten ne tunnemme. Ja vaikka epäilimme, että asiat voisivat olla toisin jossakin mualla, emme välttämättä haluaa tietää asiasta enempää. Poliittisen järjestyksemme kyseenalaistaminenhan osoittaisi kiittämättömyyttä. Tietämättömyyden, mukautuvaisuuden ja laiskuuden sekoitus on se substanssi, joka sinetöi poliittisen habituksemme keskeisen osan – auktoriteetti-uskon.

Kirjoitan tätä pääkirjoitusta etäisyyden päästä. Vaikka usein väitetäänkin päin vastoin, Atlantin Yhdysvaltain puolelta maailman asiat eivät näytä juurikaan erilaisemmilta kuin Atlantin Euroopan puolelta. Ehkäpä tämä johtuu suurten uutistoimistojen maailmanlaajuisesta tiedonhallinnan monopolista, mutta tuskinpa vain siitä. Euroopassa levinnyt käsitys Amerikassa vallitsevasta tiedonkontrollista ja sensuurista on liioittelua. Yhdysvalloista löytyy paljon virallisen politiikan kritikoita, jotka eivät vaivu apatiaan. Esimerkiksi Bushin perheen businessyhteydet ovat täällä yhtä paljon kritiikin kohteena kuin Euroopassakin. Bush nuoremman henkilökohtaisia syitä lietsoa sotaa Irakia vastaan on laajalti puitu lehdissä ja televisiossa. Tosiasiassa Yhdysvaltain hallituksen kritiikki on usein lähtenyt täältä liikkeelle. Missä Euroopan maassa olisi elokuvantekijöillä kanttia tehdä ”Häntä heiluttaa koiraa” -tyyppistä elokuvaa oman maansa poliittisista vallanpitäjistä? Ranskassa tai Iso-Britanniassa ehkä, mutta vähemmän todennäköisesti esimerkiksi konsensusvoittoisissa Pohjoismaissa. Poikkeuksia tietysti löytyy.

Loppujen lopuksi erot Euroopan eri maiden välillä ovat suuremmat kuin Euroopan ja Yhdysvaltain välillä. Tietämättömyyttä on joka paikassa, eikä millään kansakunnalla ole sen monopolia. Tietämättömyyden lisäksi Yhdysvallat ja Eurooppa jakavat muutakin. Molemmilta puolilta valtamerta löytyy isänmaallisuutta. Keskivertoamerikkalainen kannatti Persianlahden sotaa ja kannattaa parasta aikaa valmisteltavaa Irakin-vastaista operaatiota. Miksi? Koska presidentti Bush on kansakunnan johtaja, ja jokaisen kunnan amerikkalaisen on seurattava häntä. Ei se sen kummempaa ole. Lojaalisuus ja isänmaallisuus eivät vaadi

tieteellisiä perusteluja. Mutta kyllä keskivertoranskalainen tai -brittikin kannattaa joukkojen lähettämistä Afrikkaan tai Lähi-itään aina kun siihen ilmenee tarve.

Suomalaisessa ja eurooppalaisessa lehdistössä ruoditaan usein amerikkalaista politiikkaa ja keskivertoamerikkalaisen ylimielisyyttä maailmaa kohtaan, varsinkin nyt kun Neuvostoliitto on kukistunut ja Yhdysvallat on maailman ainoa supervaltta, jolle ei enää löydy haastajaa. Vaikuttamisen mahdollisuuksia ei ole paljon. Astua kadulle on yksi. Toinen on tukea YK:ta. On myös ehdotettu, että kaikkien maailman kansalaisten pitäisi saada äänestää Yhdysvaltain presidentinvaaleissa, koska Yhdysvaltain presidentin päätöksillä on suora vaikutus kaikkien maapallon asukkaiden elämään. Ehkäpä paljon puhutun globaalin demokratian pitäisi pyrkiä tähän, eikä siihen, että maailman kansalaiset demokraattisesti valitsisivat YK:n jatkeeksi toisen kansainvälisen elimen, jolla ei ole todellista valtaa. Mutta tälläkin ratkaisulla on ongelmansa. Oletetaan ihmisten olevan kiinnostuneita maailman tapahtumista ja tietävän, miten asiat pitäisi järjestää.

Tässä numerossa Mikko Mattila ja Tapio Raunio analysoivat vaalimenestyksen vaikutuksia hallituksen muodostamiseen. Ralf Lillbacka tarkastelee äänestäjien preferenssien ja demokraattisen järjestelmän kannatuksen välistä riippuvuussuhdetta. Minna Puoskari erittelee ministereiden sosiaalisessa taustassa ja rekrytoitumisessa tapahtuneita muutoksia. Lopuksi Veikko Pietilä kyseenalaistaa kyberavaruuden uutena demokraattisena tilana.

Politiikka-lehden toimitus siirtyy nyt Turkuun. Toivotan uudelle tiimille menestystä. Omasta puolestani haluaisin kiittää kaikkia kirjoittajia ja lukijoita heidän panoksestaan sekä erityisesti toimitussihteeriä Juri Mykkästä erinomaisesta toimitustyöstä.

NIILO KAUPPI

Uusi toimitus (2003 alk.)
Päätoimittaja Maija Setälä
Toimitussihteeri Antti Pajala
Valtio-opin laitos
20014 Turun yliopisto